ISSN: 2248-1079

Anuarul Universităţii „Petre Andrei" din Iaşi
Fascicula: Asistenţă Socială, Sociologie, Psihologie
Year-Book of „Petre Andrei" University from Iasi
Fascicle: Social Work, Sociology, Psychology
2016, Tomul 17, Decembrie, pp. 139-149

THEORETICAL PERSPECTIVES IN DEVELOPING PROGRAMS TO PREVENT CHILD ABUSE AND NEGLECT [PERSPECTIVE TEORETICE ÎN DEZVOLTAREA PROGRAMELOR PENTRU PREVENIREA ABUZULUI ŞI NEGLIJĂRII COPILULUI]

Oana Lăcrămioara BĂDĂRĂU & Cristina Elena STĂRICĂ

Covered in:

CEEOL, Index Copernicus,
Ideas RePEc, Econpapers, SocioNet

©2016 The Authors. Published by LUMEN Publishing House.
Selection and peer review under the responsibility of „Petre Andrei" University from Iasi.

How to cite: Badarau, O. L. & Starica, C. E. (2016). Theoretical Perspectives in Developing Programs to Prevent Child Abuse and Neglect [Perspective teoretice in dezvoltarea programelor pentru prevenirea abuzului si neglijarii copilului]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 139-149.

Theoretical Perspectives in Developing Programs to Prevent Child Abuse and Neglect

[Perspective teoretice în dezvoltarea programelor pentru prevenirea abuzului şi neglijării copilului]

Oana Lăcrămioara BĂDĂRĂU[1], Cristina Elena STĂRICĂ[2]

Abstract

The purpose of this study is to present some of the general characteristics of different tipes of prevention programs (primary, secondary, tertiary) and also some of the major theoretical perspectives (the psychodynamic theory, the cognitive learning theory, the environmental theory, the ecology theory) which relate the causes of child abuse and neglect to the possible interventions and to the effective strategies development in prevention activities. We consider that the ecological approach, which is often encountered in the prevention programs elaboration, fulfills an important integrating role because the efforts are not focused on a single-way direction, but are appliedin an effort to associate the effects of interaction between the various everyday situations. In this respect, the article below attach greater importance to this approach and we are going to present not only the results of some researches which emphasise the identification of the risk factors at individual, familiar and community levels, but also results of some investigations which put emphasis on the identification and the consolidation of the protective factors within the prevention programs.

Keywords:

prevention programs, child abuse, child neglect, ecological approach.

[1] Lector universitar doctor, Universitatea "Petre Andrei" din Iaşi, Departamentul de Ştiinţe Socio-Umane, Facultatea de Asistenţă Socială şi Sociologie. *E-mail:* oanabadarau2000@yahoo.co.uk (autor corespondent).

[2] Lector universitar doctor, Universitatea "Petre Andrei" din Iaşi, Departamentul de Ştiinţe Socio-Umane, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei. *E-mail:* cristina.starica@gmail.com.

Badarau, O. L. & Starica, C. E. (2016). Theoretical Perspectives in Developing Programs to Prevent Child Abuse and Neglect [Perspective teoretice in dezvoltarea programelor pentru prevenirea abuzului si neglijarii copilului]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 139-149.

Introducere

În literatura de specialitate, conceptul de maltratare face referire la mai multe forme de rele tratamente aplicate copilului: abuzul fizic, abuzul emoţional, abuzul sexual şi neglijarea (Thomas et al., 2003). Prevenirea abuzului sau a neglijării copilului necesită determinarea unor schimbări în funcţionarea unei societăţi, comunităţi, familii sau la nivel de individ. Problema abuzului a fost şi este în continuare un subiect de interes pentru media, opinia publică şi specialişti. Priorităţile politicilor şi practicilor din domeniu s-au schimbat în mod considerabil, au avut loc dezbateri, modificări legislative cu implicaţii importante în sistemul furnizării serviciilor şi activitatea practică a profesioniştilor din domeniul protecţiei copilului (asistenţi sociali, psihologi, psihopedagogi, sociologi), între care este necesară o colaborare strânsă. Concepută ca un ansamblu de măsuri protectoare, prevenirea necesită în primul rând crearea unui set de acţiuni care vizează promovarea unor atitudini şi practici de natură tehnică şi socială, care defineşte schimbarea (Selosse, 1999). Scopul articolului de faţă este să evidenţieze importanţa suportului teoretic în elaborarea programelor de prevenire şi în dezvoltarea unor strategii de intervenţie eficiente.

Ce sunt programele de prevenire ?

Bazat pe un model de sănătate publică, conceptul de prevenire este destul de frecvent întâlnit în viaţa de zi cu zi în diferite domenii de activitate, cum ar fi: cel medical (de exemplu, prevenirea apariţiei diferitelor boli), educaţional (de exemplu, prevenirea abandonului şcolar) sau social (prevenirea consumului de droguri, a comiterii faptelor antisociale, a excluziunii sociale a categoriilor defavorizate etc.). Prevenţia poate fi definită ca o investiţie în viitoarele rezultate prin influenţarea comportamentului sau a condiţiilor actuale (Stagner şi Lansing, 2009). Autorii pe care i-am citat consideră că investiţiile în programele de prevenire, în cazul în care schimbă condiţii sau comportamente nedorite, pot opri apariţia unor probleme în viitor, iar costurile privind măsurile de prevenire luate în prezent ar fi mult mai mici comparativ cu cele generate de problema în cauză mai târziu. Cu alte cuvinte, a investi timp, energie şi bani în prezent ar putea împiedica apariţia unor probleme costisitoare în viitor. În domeniul protecţiei copilului, prevenirea se referă la un ansamblu de măsuri luate pentru a lupta împotriva apariţiei şi dezvoltării unei probleme precum maltratarea (Jourdan-Ionescu, 2001). A preveni înseamnă a acţiona în aşa fel încât probabilitatea apariţiei unui eveniment

Badarau, O. L. & Starica, C. E. (2016). Theoretical Perspectives in Developing Programs to Prevent Child Abuse and Neglect [Perspective teoretice in dezvoltarea programelor pentru prevenirea abuzului si neglijarii copilului]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 139-149.

să se reducă, iar consecinţele umane şi sociale ale acestuia să se limiteze (Selosse, 1999). Programele de prevenire a abuzului copilului au ca scop evaluarea nevoilor şi identificarea celor mai bune metode de asistare şi intervenţie.

O strategie coerentă de prevenire a abuzului şi neglijării copilului trebuie să facă referire la o serie de legi în baza cărora instituţiile cu responsabilităţi şi atribuţii în domeniul protecţiei copilului să fie în măsură să intervină. De asemenea, sunt necesare proceduri de intervenţie adecvate în diferite situaţii, pregătirea şi formarea de specialişti, un sistem instituţional care să ofere sprijin şi securitate în situaţiile de criză (Zamfir, 1997). Activitatea preventivă este complementară altor activităţi în cadrul unei abordări integrate a situaţiei copilului. Structura serviciilor oferite de sistemul de protecţie a copilului poate fi analizată în funcţie de diferite grade de generalitate care depind de tipul de protecţie socială, mai mult sau mai puţin universală, pe care o abordează la un moment dat un regim politic. Planul de protecţie cuprinde diversele programe de intervenţie (în domeniul sănătăţii sau în cel al satisfacerii nevoilor fizice şi emoţionale) aplicabile copilului aflat în situaţii de risc privind separarea de părinţii săi.

Tipologia programelor de prevenire

În cadrul dezvoltării serviciilor de prevenire a maltratării copilului, Killén (2003) a propus o abordare în care accentul este pus atât pe nevoile copilului şi ale familiei lui, cât şi pe modelele şi căile de intervenţie. Astfel, cercetătoarea împarte prevenirea în trei categorii: primară, secundară şi terţiară. Pe de altă parte, în literatura de specialitate se foloseşte şi terminologia prin care prevenirea primară devine prevenire universală, prevenirea secundară devine, astfel, selectivă, iar prevenirea terţiară devine prevenire de indice (Randolph, 2009; Tully, 2009).

Prevenirea universală (primară) se referă la procese care au drept scop împiedicarea apariţiei problemelor şi este orientată spre găsirea de resurse. Prevenirea primară oferă servicii populaţiei în general şi vizează diminuarea prevalenţei sau prevenirea apariţiei maltratării copilului. Prevenirea este cea care face posibilă evitarea unor situaţii de risc, prin informare, îmbogăţirea nivelului de cunoştinţe şi prin sensibilizarea asupra problemei (Jourdan-Ionescu, 2001). Îmbunătăţirea condiţiilor de locuit sau a condiţiilor de muncă, programele de informare, formare şi dezvoltare profesională pot contribui la evitarea situaţiilor de criză familială, situaţii care, altfel, pot conduce la abandonul copilului sau la abuzul şi neglijarea lui.

Badarau, O. L. & Starica, C. E. (2016). Theoretical Perspectives in Developing Programs to Prevent Child Abuse and Neglect [Perspective teoretice in dezvoltarea programelor pentru prevenirea abuzului si neglijarii copilului]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 139-149.

Prevenirea selectivă (secundară) are ca scop identificarea nevoilor speciale de timpuriu, identificarea factorilor de risc şi a resurselor şi, în acelaşi timp, urmăreşte să împiedice ca problemele deja identificate să capete amploare. Ţinta o reprezintă diferite categorii de populaţie dezavantajate. Uneori, nevoia de măsuri preventive selective apare în timpul activităţilor preventive universale. În numeroase ţări, activitatea preventivă universală este mai frecvent întâlnită decât cea selectivă. Prevenirea secundară creează servicii orientate spre grupurile care prezintă un risc ridicat de a deveni victime ale maltratării sau de a deveni agresori. Prin depistarea precoce a primelor semne, se încearcă să se intervină eficient, pentru a evita apariţia situaţiei de maltratare a copilului (Jourdan-Ionescu, 2001). Sunt vizate acele categorii de populaţii aflate în situaţii de risc, în vederea eliminării sau reducerii incidenţei problemei, în cazul nostru abuzul asupra copilului (Davies, 1988). Programele de prevenire pot fi direcţionate spre potenţialii abuzatori, prin transmiterea de mesaje care să-i atenţioneze asupra faptului că abuzul copilului este ilegal şi să-i îndemne să caute ajutor. Metodele de prevenire secundară sunt acele metode direcţionate spre persoanele care prezintă risc, metode care încearcă să prevină abuzul înainte de a avea loc sau care încearcă să identifice şi să intervină destul de devreme pentru a minimaliza efectele negative ale acestuia. Prevenirea secundară include, de asemenea, o serie de iniţiative de tipul: servicii de sprijin telefonic, locuri de întâlnire şi informare pentru părinţi, servicii de consiliere etc.

Prevenirea de indice (terţiară) are ca scop combaterea sau diminuarea consecinţelor deja apărute. Este îndreptată spre categoriile de populaţie în cadrul cărora problema a fost identificată, oferă servicii victimelor abuzului sau agresorilor, în vederea diminuării consecinţelor negative şi a evitării recurenţei (Jourdan-Ionescu, 2001). Se lucrează asupra contextului psihosocial al actorilor implicaţi în situaţii abuzive, pentru a se identifica şi înlătura factorii care generează, întreţin sau provoacă comportamentele abuzive. Metodele terţiare de prevenire includ tratamentul victimelor şi minimalizarea consecinţelor pe termen lung, precum şi tratamentul agresorilor în încercarea de a preveni viitoarele abuzuri, prin servicii de reabilitare şi monitorizare a reintegrării în familie. Prevenirea abuzului la nivel terţiar înseamnă acţiuni bine conduse, astfel încât cei care au fost abuzaţi să nu devină la rândul lor agresori şi să perpetueze ciclul transmiterii transgeneraţionale a abuzului. În acest sens, toate formele de tratament folosite în lucrul cu familiile în care a avut loc un abuz pot fi gândite ca măsuri de prevenire (Davies, 1988).

Badarau, O. L. & Starica, C. E. (2016). Theoretical Perspectives in Developing Programs to Prevent Child Abuse and Neglect [Perspective teoretice in dezvoltarea programelor pentru prevenirea abuzului si neglijarii copilului]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 139-149.

Aşadar, prevenirea primară şi secundară sunt intervenţii care au loc înainte de a se comite un abuz iar prevenirea terţiară este intervenţia care are loc după ce incidentul a avut loc pentru a se preîntâmpina revenirea acestuia pe viitor (James, 2000). Cu toate acestea, definiţiile nu sunt întotdeauna atât de clare. Uneori, obiectivul principal al prevenirii terţiare, ajutorul acordat copiilor victime ale abuzului, include un obiectiv subsidiar, prin care profesioniştii se asigură că aceşti copii nu vor adopta comportamente agresive mai târziu - obiectiv care ar putea fi atribuit în mod adecvat prevenirii primare (James, 2000). Pe de altă parte, Engeland (1988) consideră că prevenirea terţiară în cazul părinţilor poate fi văzută, din perspectiva transmiterii intergeneraționale a abuzului, ca prevenire secundară pentru copii. Susţinătorii acestei concepţii scot în evidenţă transmiterea familială a anumitor modele culturale de creştere a copiilor, modele în care autoritatea parentală, agresivitatea verbală sau fizică, ignorarea sentimentelor copiilor (sau opusul acestora) sunt caracteristice.

Un alt aspect demn de semnalat este faptul că, pentru a avea succes, prevenţia primară trebuie pusă în aplicare la mai multe niveluri: social, familial sau individual. În acest context, ea se suprapune uneori atât cu prevenirea secundară, cât şi cu cea terţiară (Bethea, 1999). Astfel, strategiile de prevenire primară de la nivelul societăţii pot include: creşterea puterii economice şi a autonomiei familiilor, descurajarea pedepselor corporale şi a altor forme de violenţă, creşterea accesului la servicii medicale şi de tratare a unor probleme psihologice, extinderea, diversificarea şi îmbunătăţirea calităţii serviciilor sociale, inclusiv a celor de îngrijire a copilului etc. Pe de altă parte, strategiile la nivel familial pot include: ajutorul acordat părinţilor pentru satisfacerea nevoilor de bază, identificarea problemelor legate de abuzul de substanţe şi violenţă în familie, cursuri de educaţie parentală privind îmbunătăţirea competenţelor parentale, în vederea dezvoltării unor relaţii pozitive cu copilul.

Perspective teoretice de bază în abordarea programelor de prevenire a abuzului asupra copilului

Cercetătorii au dezvoltat noi intervenţii de prevenire bazate pe o serie de teorii care încearcă să explice maltratarea copilului. Unele abordări pun accentul pe identificarea factorilor de risc la nivel individual, familial sau comunitar (abordarea ecologică), în timp ce altele pun accentul pe identificarea şi valorificarea factorilor de protecţie în elaborarea programelor de prevenire (abordarea prevenţiei-investiţie). Pornind de la patru perspective teoretice, Deborah Daro şi colaboratorii au formulat

Badarau, O. L. & Starica, C. E. (2016). Theoretical Perspectives in Developing Programs to Prevent Child Abuse and Neglect [Perspective teoretice in dezvoltarea programelor pentru prevenirea abuzului si neglijarii copilului]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 139-149.

următoarele asumpţii generale cu privire la programele de prevenire a abuzului asupra copilului (Daro şi Cohn Donnelly, 2002; Daro şi McCurdy, 1994): a) *teoria psiho-dinamică* sugerează faptul că părinţii vor fi mai puţin abuzivi dacă înţeleg mai bine şi acceptă rolul lor în calitate de părinţi; b) *teoria cognitivă a învăţării sociale* sugerează faptul că părinţii vor fi mai puţin abuzivi dacă înţeleg mai bine cum să aibă grijă de copiii lor; c) *teoria environmentală* evidenţiază faptul că părinţii vor fi mai puţin probabil predispuşi la abuzuri dacă au acces la resurse mai multe şi mai bune şi d) *teoria ecologică* sugerează faptul că numărul cazurilor de abuz al copiilor va scădea atunci când reţeaua de sprijin comunitar va compensa deficienţele individuale, situaţionale şi de mediu. Fiecare cadru teoretic include componente specifice ale programelor de prevenire. Încă din anii 1970, teoria ecologică îndeplineşte cea mai integratoare funcţie, deoarece, pornindu-se de la identificarea factorilor de risc care interacţionează atât la nivel individual, cât şi la nivel familial, comunitar, metodele de prevenire nu sunt centrate pe o singură direcţie, ci sunt aplicate într-o reţea de eforturi coordonate (Daro şi McCurdy, 1994).

După modelul ecologic, factorii de risc cei mai des întâlniţi în abuzul şi/sau neglijarea copilului pot fi grupaţi în trei categorii: cei care provin din caracteristicile copilului, cei în legătură cu vulnerabilităţile părinţilor şi factorii care provin din mediul familial/mediul înconjurător (Jourdan-Ionescu, 2001). Cercetările evidenţiază următoarele caracteristici ale copilului, care sunt corelate cu riscul de abuz: vârsta (copiii mai mici sunt mai predispuşi riscului de a fi neglijaţi, în timp ce copiii cu vârste mai mari sunt mai susceptibili de a fi abuzaţi sexual), starea de sănătate (copiii cu dizabilităţi sau cu retard mental sunt mai frecvent expuşi riscului de a fi abuzaţi) şi genul (fetiţele şi adolescentele sunt mai frecvent abuzate sexual decât băieţii). În cazul părinţilor, caracteristicile frecvent corelate cu abuzul copilului sunt: depresia, monoparentalitatea, statutul socio-economic scăzut, izolarea socială, vârsta fragedă a mamei, abuzul de substanţe şi istoricul de maltratare din copilărie. La nivel comunitar, studiile relevă faptul că sărăcia, violenţa şi şomajul sunt factorii de risc predominanţi (Thomas et al., 2003). Totodată, valorile culturale dintr-o societate influenţează ratele de abuz, cercetări recente sugerând că atitudinile faţă de violenţă sunt asociate semnificativ cu ratele de aprobare a pedepselor corporale (Douglas, 2006). Deosebit de importantă este şi atitudinea generală pe care societatea o manifestă faţă de copii. Concepţia potrivit căreia copilul „este proprietatea" părinţilor care au libertatea de a alege cum să-i trateze poate contribui suplimentar la un comportament abuziv faţă de copii. Deşi se fac eforturi susţinute, este greu de crezut că

Badarau, O. L. & Starica, C. E. (2016). Theoretical Perspectives in Developing Programs to Prevent Child Abuse and Neglect [Perspective teoretice in dezvoltarea programelor pentru prevenirea abuzului si neglijarii copilului]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 139-149.

maltratarea copilului poate fi eliminată, atât timp cât părinţii şi descendenţii acestora trăiesc într-o societate în care violenţa este „în floare", pedeapsa corporală este considerată o metodă bună de disciplinare a copilului, iar parentalitatea este discutată în termeni de drepturi de proprietate asupra copilului (Belsky, 1993). Acceptarea sau tolerarea violenţei într-o societate poate fi observată şi prin intermediul mass-mediei, fiind reflectată în filmele, emisiunile sau în diferitele opinii politice sau religioase care nu promovează drepturile copilului şi care pot fi asociate cu maltratarea.

Aplicaţii ale modelului ecologic în elaborarea programelor de prevenire

Studiul elaborat de Cowen (2001) a avut drept obiectiv descrierea caracteristicilor socio-demografice şi a variabilelor relaţionate cu stresul părinţilor din mediul rural, care au accesat serviciile de îngrijire a copilului. Cowen a urmărit dacă utilizarea acestor servicii ar reduce incidenţa episoadelor de maltratare a copilului. Datele socio-demografice au zugrăvit un portret al dezavantajelor economice şi au indicat faptul că părinţii au perceput factorii de stres din afara relaţiei părinte-copil ca pe o contribuţie majoră la situaţia de criză din viaţa lor. În Figura 1, sunt prezentate variabilele (Cowen, 2001) care au fost asociate cu relele tratamente aplicate copilului. Acestea au fost clasificate în patru domenii distincte: culturale, sociale, familiale şi individuale (inclusiv părinte/îngrijitor şi caracteristicile copilului). Stresul care decurge din aceste domenii poate fi de natură situaţională, acută sau cronică. Compararea ratelor pentru rele tratamente aplicate copilului înregistrate în comunităţile rurale care au primit şi cele care nu au primit servicii adecvate a indicat faptul că programele sociale au fost eficiente în prevenirea maltratării copilului.

Rezultatele studiului condus de Cowen (2001) au susţinut modelul ecologic explicativ al abuzului şi neglijării copilului (care, în acordarea de servicii specializate, recomandă analiza tuturor factorilor asociaţi cu declanşarea unei situaţii de criză). Studiul realizat de Cowen a sugerat că adoptarea unor măsuri integrative poate reduce incidenţa relelor tratamente aplicate copilului. Identificarea factorilor de risc oferă posibilitatea ca intervenţiile de prevenire să fie centrate pe medii stresante, relaţii interpersonale, probleme psihosociale parentale, astfel încât să se asigure dezvoltarea normală a copilului.

Badarau, O. L. & Starica, C. E. (2016). Theoretical Perspectives in Developing Programs to Prevent Child Abuse and Neglect [Perspective teoretice in dezvoltarea programelor pentru prevenirea abuzului si neglijarii copilului]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 139-149.

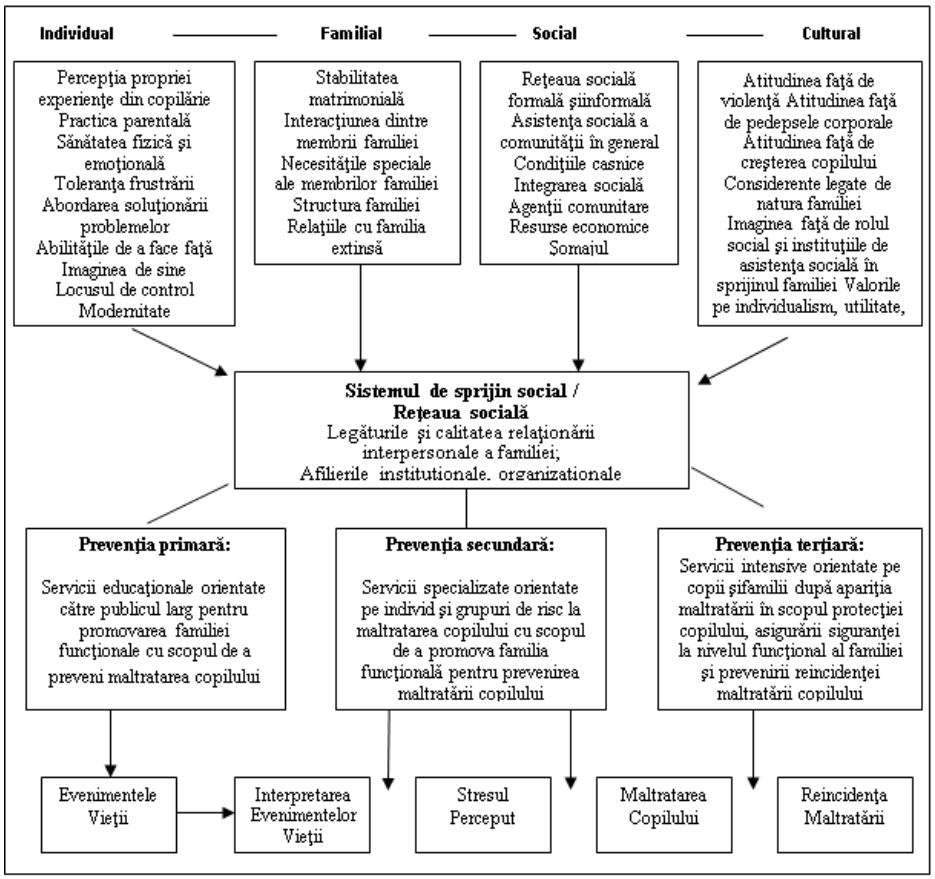

Fig. 1 Variabile asociate relelor tratamente aplicate copilului
(după Cowen, 2001, p. 198)

Un factor de risc este ceva extern (de exemplu, resursele oferite de reţeaua socială) sau intrinsec unui copil (de exemplu, inteligenţa nativă sau competenţele sociale achiziţionate în cursul socializării) şi poate contribui la creşterea şanselor ca maltratarea să aibă loc. La polul opus, un factor de protecţie este ceva care reduce vulnerabilitatea copilului. Înţelegerea factorilor de risc precum şi ai celor de protecţie este extrem de importantă, deoarece eforturile de prevenire pot fi directionate, pentru a minimiza riscurile şi a maximiza factorii de protecţie (Covington, 2013). Astfel, în perspectiva realizării prevenirii în favoarea copiilor cu risc, pare potrivit să se dorească dezvoltarea factorilor de protecţie individuală şi de mediu care ar putea să le permită acestora să se adapteze mai bine. Dezvoltarea factorilor de protecţie va putea să frâneze evoluţia unor probleme de

Badarau, O. L. & Starica, C. E. (2016). Theoretical Perspectives in Developing Programs to Prevent Child Abuse and Neglect [Perspective teoretice in dezvoltarea programelor pentru prevenirea abuzului si neglijarii copilului]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 139-149.

comportament şi/sau dezvoltare în faţa unei situaţii de risc (Jourdan-Ionescu, 2001). Mai ales când sunt exteriori individului, factorii protectivi sunt numiţi „resurse" (Muntean şi Munteanu, 2011).

Stagner şi Lansing (2009) au propus un nou cadru centrat pe abordarea ecologică. În viziunea celor doi autori, este mai importantă identificarea şi consolidarea factorilor de protecţie şi construirea reţelelor sociale care pot susţine capacitatea părinţilor de a-şi îngriji copiii decât identificarea factorilor de risc şi centrarea pe problemele şi dificultăţile persoanei responsabile cu îngrijirea copilului. Totodată, cei doi autori susţin că serviciile sociale şi psihologice trebuie să se concentreze pe punctele forte ale copiilor şi să îmbogăţească contextul social al acestuia mai degrabă decât să încerce să minimalizeze efectele adverse ale abuzului. În acelaşi timp, noul cadru teoretic al lui Stagner şi Lansing îşi propune să maximizeze potenţialul şi să consolideze capacitatea părinţilor şi a comunităţilor de a avea grijă de copii. În loc să abordeze deficienţele individuale, abordarea se concentrează pe modul în care diferite aspecte ale individului şi ale comunităţii din care face parte pot contribui la îmbunătăţirea funcţionării individuale.

Concluzii

Este important ca practicienii să înţeleagă baza teoretică a programului de prevenire pe care îl vor pune în aplicare. Cunoştinţele privind cadrul teoretic pe care se bazează un program vor ajuta la înţelegerea modului în care strategiile utilizate sunt susceptibile de a aduce o schimbare pozitivă. În acelaşi timp, punerea în aplicare cu succes a programelor de prevenire necesită identificarea şi definirea clară a problemei sociale care urmează să fie prevenită. În cele din urmă, se impune stabilirea unei legături clare între cauzele problemei şi comportamentele sau stările individuale care pot contribui la prevenirea problemei. Această legătură oferă un cadru pentru intervenţia preventivă.

În vederea depistării mediilor familiale abuzive, identificării problemelor şi dificultăţilor cu care se confruntă aceste familii, adoptării unor măsuri pentru reducerea consecinţelor psihologice şi sociale asupra victimelor (femei, copii), precum şi pentru prevenirea altor acte de abuz (fizic, emoţional, sexual, neglijare), sunt necesare iniţierea şi dezvoltarea mai multor tipuri de programe de prevenire care să aibă drept scopuri: a) evaluarea nevoilor, problemelor şi a dificultăţilor cu care se confruntă diferitele categorii de familii dintr-o comunitate; b) sensibilizarea opiniei publice în legătură cu efectele dezastroase ale abuzului asupra copilului şi a

Badarau, O. L. & Starica, C. E. (2016). Theoretical Perspectives in Developing Programs to Prevent Child Abuse and Neglect [Perspective teoretice in dezvoltarea programelor pentru prevenirea abuzului si neglijarii copilului]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 139-149.

necesităţii semnalării unor astfel de incidente instituţiilor abilitate să intervină; c) informarea membrilor unei comunităţi cu privire la mijloacele prin care pot solicita servicii de asistenţă specializate în caz de abuz intrafamilial sau alte situaţii de victimizare prin violenţă; d) informarea şi consilierea părinţilor cu privire la potenţialele efecte traumatizante pe care violenţa şi abuzul asupra copiilor le au, recunoaşterea simptomelor de violenţă exercitate asupra copiilor, precum şi cu privire la factorii şi situaţiile care favorizează trecerea la manifestarea actelor de violenţă.

Toate aceste măsuri trebuie integrate în programe mai largi de ajutor şi intervenţie, care să vizeze, la nivel individual, familial, social şi cultural, atât ansamblul factorilor de risc, cât şi al celor de protecţie care sunt asociaţi abuzului şi/sau neglijării copiilor.

Bibliografie

Belsky, J. (1993). Etiology of child maltreatment: A developmental-ecological analysis. *Psychological Bulletin*, 114 (3), 413-434.

Bethea, L. (1999). Primary prevention of child abuse. *American Family Physysician*, 59 (6), 1577-1585.

Covington, T. (2013). The public health approach for understanding and preventing child maltreatment: A brief review of the literature and a call to action. *Child Welfare*, 92 (2), 21-39.

Cowen, P. S. (2001). Crisis child care: Implications for family interventions. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, 7 (6), 196-204.

Daro, D., & Cohn Donnelly, A. (2002). Chid abuse prevention: Accomplishments and challenges. In J. E. B. Meyers, L. Beriere, C. T. Hendrix, C. Jenny, & T. Reid (Eds.), *.Handbook on Child Maltreatment* (pp. 431-448). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Daro, D., & McCurdy, K. (1994). Preventing child abuse and neglect: Programmatic interventions. *Child Welfare*, 73 (5), 405-430.

Davies, C. (1988). Identification and prevention: An overview. In K. Browne, C. Davies, & P. Stratton (Eds.), *Early Prediction and Prevention of Child Abuse* (pp. 103-106). London: John Wiley & Sons, Ltd.

Douglas, E. (2006). Familial violence socialization in childhood and later life approval of corporal punishment: A cross-cultural perspective. *American Journal of Orthopsychiatry*, 76 (1), 23-30.

Engeland, B. (1988). Breaking the cycle of abuse: Implications for prediction and intervention.In K. Browne, C. Davies, & P. Stratton

Badarau, O. L. & Starica, C. E. (2016). Theoretical Perspectives in Developing Programs to Prevent Child Abuse and Neglect [Perspective teoretice in dezvoltarea programelor pentru prevenirea abuzului si neglijarii copilului]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 139-149.

(Eds.), *Early Prediction and Prevention of Child Abuse* (pp. 87-99). London: John Wiley & Sons, Ltd.

James, M. (2000). Child abuse and neglect: Part II-practical intervention and prevention activities. *Trends & Issues in Crime and Criminal Justice.* Australian Institute of Criminology. Document disponibil pe http://www.aic.gov.au.

Jourdan-Ionescu, C. (2001). Prevenirea maltratării. În Ş. Ionescu (Coord.), *Evaluare, prevenire, intervenţie* (pp. 97-111). Bucureşti: Fundaţia Internaţională pentru Copil şi Familie.

Killén, K. (2003). *Copilăria durează generaţii la rand* (trad.). Timişoara: Editura First.

Muntean, A., Munteanu, A. (2011). *Violenţă, traumă, reziliență.* Iaşi: Editura Polirom.

Randolph, K. A., Fincham, F., & Randey, M. (2009). A framework for engaging parents in prevention. *Journal of Family Social Work*, 12 (1), 56-72.

Selosse, J. (1999). Prevenire. In R. Doron, F. Parot (Coord.), *Dicţionar de psihologie* (trad., p. 501). Bucureşti: Editura Humanitas.

Stagner, M. W., & Lansing, J. (2009). Progress toward a prevention perspective. *The Future of Children*, 19 (2), 19-38.

Thomas, D., Leicht, C., Hughes, C., Madigan, A., & Dowell, K. (2003). *Emerging Practicies in the Prevention Child Abuse and Neglect*. Washington, DC: Children's Bureau on Child Abuse and Neglect, U.S. Department of Health and Human Services. Document disponibil pe http://www.childwelfare.gov.

Tully, L. (2009). *What Makes Parenting Programs Effective? An Overview of Recent Research.* Centre for Parenting and Research NSW Department of Community Services. Document disponibil pe http://www.community.nsw.gov.au

Zamfir, C., Zamfir, E. (1997). *Pentru o societate centrată pe copil.* Bucureşti: Institutul de Cercetare a Calităţii Vieţii.

Badarau, O. L. & Starica, C. E. (2016). Theoretical Perspectives in Developing Programs to Prevent Child Abuse and Neglect [Perspective teoretice in dezvoltarea programelor pentru prevenirea abuzului si neglijarii copilului]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 139-149.